

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

§. 1. Qvit sit emptio & venditio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

S. Adverte secundum: Aliquos esse contrahentes, qui
non validi, solo consensu exteriori legitime utrinque
consecrati, ut est Venditio, Emptio, Matrimonium,
Societas, &c. Aliquos vero indigere scriptura, ut
Fideicommissus, & similes. Ex quo ultimo colligo simpli-
ter promissionem gratuitam, & non oneralem (hos
promissiones non explicabo numero sequenti) etiam acce-
dere, quod, verbi gratia, facit donandi, vel venden-
di, aliqui alicui, nisi accedat scriptura, stipulatio, vel
instrumentum, ad nihil nunc obligare. Ratio est, quia
ex communi hodie consuetudine per solem pro-
misionem nullus se obligare intendit, vel putat, nisi
major explicitio accedat. Unde Sa., *Promiss. num. 1*.
debat. Et autem qui promittit tamen obligari inten-
dit, si prout, sui faciat Instrumentum.

2. Nec regula adò universalis insufficiens est pro
praxi. Explorandum enim est, an simpliciter se quis obli-
gaverit: An legitime: An sub obligatione gravi, vel levi:
An adit excecuto, & sexcenta familia, quæ certe ex di-
cis, & ex dicendis in contractibus in particulari, saltem
magna ex parte nobis plana fient.

CAPVT VII.

*De eadem quarta Radice Restitutionis ex Con-
tractu particularis Venditionis,
& Emptionis.*

1. **N**on omnes contractus explicandi à nobis suscipiuntur; id enim nimis longum esset, & à nostro instituto alienum; seligo enim tantummodo usu frequentiores, & ex quorum cognitione lux aliqua pro ceteris sufficiens haberi possit. Erunt autem Emptio, Venditio, Mutuum, & Usura.

§. I. Quid sit Emptio, & Venditio?

1. **E**st contractus bonæ fidei, ultro, citroque obligatorius, qui perficitur absoluto consensu, re, & certo pretio: & quidem voluntariè. Intellige autem, re, & pretio à te datis, vel certè dandis. Discurremus per singula verba.

Requiritur consensus, & quidem absolutus.

2. Dicitur est primò, qui perficitur consensu (hic enim contractus perficitur per solum mutuum consensum, ut verbis, vel iuribus expressum, imò, & per litteras, & per procuratorem, seu nuntium ; Perficitur, inquam, quoad substantiam ; nam cæterum, quoad integritatem completam, seu quoad complementum, requiritur solutio pretii ex una parte, & accepta possessio rei ex altera. Per venditionem enim non est necessarium, ut actu transferatur dominium: satis enim est, ut talis venditio sit translativa domini, & venditor ex vi venditionis faciat, remaneat obligatus ad transferendum. Ita Lessi. 2. capit. 2. dub. 1. n. 1. aliique. Eiusmodi autem possessio, seu dominium rei venditæ transferitur in emptorem, non quidem quando sit ipsa substantia contractus venditionis per mutuum consensum, sed quando ei traditur res à venditore, & solvitur ab emptore pretium, seu habetur per soluto, seu loco ejus datur æquivalens, quale est pignus, vel fidejussor. Id notavi per illud, (datis, vel certè dandis.) Atque hinc fit, ut quamvis posita sit substantia venditionis, unde & debeatur gabella venditioni fortè imposita ; (cui Gabellario, dicam innox numero 5.) Si tamen possessio rei nondum est emptori data, res sit perit, per venditorem perit, ut pro eodem fructificat, quia adhuc

III. Regula generalis de restitutione ex predictis
contractibus in universum.

^{l.} **I**S, qui contractum, vel quasi contractum cum altero legitime init, ea debet (nisi idonea ac-

gratia, vel pro accepta pignus, &c.

3. Dictum est secundo, (absolute consensu) si enim fuerit conditionalis, tunc perficitur contractus, quando fuerit adimpleta conditio. Atque adverte ex Molin. *tom. 2. d. 337. L. eff. loc. cit.* obligationem tunc retrahitur usque ad tempus initii contractus, perinde ac venditio, & emptio ab initio fuissent absolute celebratae. Idem cum eadem retrotractione dic, quando requiritur ratihabitio alterius: Est enim tunc venditio conditionata in hunc sensum: *Vende tibi hoc praedium, si tuus Pater ratum habuerit.* Quando autem hoc casu, & cui debetur gabella venditioni imposita dicatur: *max. num. 5.*

Requiritur pretium determinatum.

4. Dictum est tertio, (pretio certo) nisi enim certum, seu determinatum pretium constituitur, invalida erit venditio. Ita Molin. *L. eff. loc. cit. lege Bald. in leg. contractus, num. 8. C. de fide instrumentorum.* Quare si quis dicat: *Vendo tibi hanc vestem iusto pretio, vel quanti volueris, quanti judicaveris, quanti concordabimus, quanti judicaveris expertus:* invalida erit venditio, quia certum pretium non constituitur (hanc valere putat Angelus, v. *Emptio*) Contra: si ita venditio, & emptio fiat: *Emo à te hanc vestem, quanti tu emisisti, vel quanti emit ille, vel emo ea quantitate pecunie, quae est in hac crumena,* valida erit venditio, quia jam adest certum, ac determinatum pretium. Propter eandem rationem valet venditio, si dicat: *Emo hanc rem eo pretio, quo communiter haec res venduntur tali die, tali mense, talibus numeris;* quod si in iis diebus fuit varietas pretij, illud erit eligendum, quod maiore parte illius temporis vigerit.

Quid si aequè vigerit pretium, summum, medium, infimum? Respondeo, rationabile esse summi medium, sic enim neutra pars conqueri potest. Si quis ita dicat: *Vendo, vel emo, quanti tertius ille decernit,* designando illum tertium, verbi gratia Petrum; licet partes retrocedere non possint sine mutuo consensu, tamen contractus non erit validus, nisi quando Petrus pretium constituit: in hoc autem casu obligatio non retrahitur, quia haec non est venditio conditionata, cui conceditur retrahitio: sed solum est per alium, determinandum pretium.

Quaestio incidens pro Gabellariis.

5. Inquires obiter, cuinam debetur in his venditionibus gabella, si forte ea sit venditioni imposita? Respondeo, in illis, in quibus adest indeterminatio pretij, non debetur Gabellario, qui est, quando fit venditio, sed Gabellario, qui est, quando determinatur pretium. Ratio est, quia gabella imponitur venditioni: At ut, modo diximus, tunc perficitur substantia venditionis, quando, ceteris jam positis, determinatur pretium, Contra: verò accidit, quando pretium est determinatum, sed venditio est conditionata: tunc enim (adveniente conditione) gabella debetur Gabellario, qui fuit, quando facta est venditio, licet propter conditionem fuerit imperfecta, Ratio est, quia ut, item dictum est modo, venditio conditionata retrahitur, &c. *Lege Mol. tom. 2. d. 337.* qui excipit conditionem potestativam. Quando autem fit venditio, pretio jam statuto, sed res, aut pretium dantur postea; debetur gabella Gabellario, qui erat, quando fuit celebrata venditio, quia tunc perfectus fuit, ut numero 2. diximus, contractus, quoad substantiam. Quando denique supervenit gabella, semper pari modo videndum est tempus, in quo perfecta fuit venditio sive in se, sive per retrahitionem, & Gabellario illius temporis erit gabella solvenda.

6. Gabellam impositam pro venditione, non intelligi impositam pro alio, quamvis simili contractu, *max. num. sequenti dicam.*

In Venditione requiritur res, & pretium.

7. Dictum est quarto (re, & pretio) Nam si fit permutatio, inter pro merce, erit permutatio, non venditio; si pretium, seu pecunia, pro pecunia, erit venditio; si pretium, seu pecunia, pro merce, erit venditio. Id diligenter advertere oportet, nam, cum iij sunt essentialiter contractus, diversos patiuntur esse etiam permutatio, & venditio. Quod si permutatio, non debetur permutantibus, nec cambientibus. Quod si venditio, non debetur vendenti, nec emptori. Unde, ut si permutetur cum praedio minoris valoris, & cetera solvas in pecunia, si pecunia sit minor pars permutatio, pec debetur Gabella: si major, erit venditio; & Gabella debetur, quia accessorium, sequitur principale. Quod si aequales sint, vel quasi aequales, tunc sum partim sit venditio, partim permutatio, adsit ratio, cur una alteram in sui proprietatem pro rata venditionis, & non amplius, Gabellam solvam esse fert sententia probabilior apud Molin. *d. 336. num. 6.* Si denique fiant duae Venditiones, una vendas mihi pecunia credità, & deinde ego praedium vendam, compensando pecuniam, quae ex primo vendita debeo, duae erunt Gabellae solvendae, & quidem altera Gabellario, qui forte est temporis venditionis domus; altera ei, qui est tempore venditionis praedij, ut ex dictis constare poterit.

Duorum Casuum huc incidentium Resolutio.

Primus Casus:

De Permutatione fructuum Hortuli domus Praefecti Societatis Iesu.

8. Ex praedicta essentiali differentia venditionis, permutationis, videmus, an solvi duae quaestiones sint. Prima sic proponitur: Domus professa Societatis Iesu nullis redditibus, nullis possessionibus frui possit. Quod si ei hortus aliquis, seu praedolium concedatur, etiam domo separatim, concedatur, ut non detantur ejus olera, vel fructus. Quidam ergo Hortulanus Praefectus, cum sciret sibi non licere sui agellus vendere, id excoxit, ut eo anno, quo daretur colligere fructus fertilitas daret, illos traderet caetero domino opulentiissimi praedij, ea lege, ut alios similes vel dissimiles fructus domui nostrae daret, quando illi indigeret. Quaestum fuit, an contra Constitutionem delinqueret.

9. Profecto, primo intuitu nequaquam delinqueret, quia Constitutio nostra videtur, non permutatio, sed permutatio, quae est contractus essentialiter, ut dictum est, diversus, sed venditio. Unde re accurate perpena, Hortulanum violat Constitutionis reum pronuntiavi; Ratio convincens fuit, quia Constitutio nostra, non solum prohibet venditionem, verum etiam quidquid redditu loco, domui nostrae possit. At ejusmodi permutatio iam loco redditus esse seu redditus utilitatem jam afferret. Verba Constitutionis Societatis Iesu, *p. 6. cap. 2. n. 5. in fin. haec leguntur:* Et tunc huiusmodi ille locus sit, ut nec alij liceret, nec illi, qui redditum loco esse possint habere. Declaratio eadem sic habet: *Huiusmodi essent, si Vinis, vel Oleis, vel Fructibus provenientibus dictae possessiones ferrent, vel si fructus, olera ex hortis venderentur, quorum nihil liceret, nec illi possint.* Ubi illud (venderentur) non apponitur, si solum prohibeatur venditio proprie dicta, sed etiam permutatio, explendi gratia, ut notat illud (vel.) Constat primò, quia prohibetur omnis proventus. Constat secundò, quia ejusmodi declaratio paulò ferius concedens Hortulano fortè seculari praedij nostri hortuli, aliquid, ad suam utilitatem privatum ipsum posse ex eo Horto recipere, subdit: *Deinde*

venditione absolute negat: absoluta autem negatio, cum sit malignantis natura, omnem venditionem, etiam unicam negat: De vino, oleoque non negat absolute, sed solum sub nomine proventus.

Ad tertium: Cum in hoc ultimo loco veluti per occasionem dicat declaratio: *Nec utilitas ulla perveniat* debet intelligi iuxta ipsam Constitutionem, in qua per se lata est lex: et constitutio clare dixerat: *Nec fructus qui redditum loco esse possint*: & eiusdem Constitutionis declaratio dixerat, non licere proventum: ergo eodem modo in hoc ultimo loco, sunt intelligenda verba declarationis de utilitate veluti habituali, non vero de valde rara, & semel per accidens contingente.

Hec potius dubitando, quam affirmando dicta, sunt Casus. Nam ceterum ultimum iudicium sit, ut eo solatur R.P. Noster Generalis.

Secundus Casus.

De permutatione Mercis, cuius venditio sit prohibita.

11. Secunda Quæstio sic habet: In Sicilia adest flagorosa prohibitio Summi Pontificis Urb. VII. quæ incipit: *Regnum Sicilia ultra Pharrum*, data 1633, die 28. Apr. præsentis, & executiata Panormi die 9. Julij 1633. in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub poena excommunicationis latæ sententiæ, contra Ecclesiasticos mactantes ea animantia, quæ ad colendam terram usui sunt, boves, vaccas, vitulos, vitulâsq. Atque super hæc tota re tres Delegati sunt constituti ab eodem Pontifice, Archiepiscopi Panormitanus, & Messanenſis, atque Episcopus Mazzarenſis. Porro, Procurator cuiusdam Monasterij, obtinuit facultatem ea occidendi in eisdem Monasterij usum: ita tamen coarctavit Delegatus facultatem, ut si quid forte carniū ipsis superfluum esset, non venderetur sæcularibus, sed Ecclesiasticis, idque sub eadem excommunicationis latæ sententiæ, & in virtute sanctæ obedientiæ. Is ergo Procurator, ne ementes Ecclesiasticos quærere cogatur, quod ipsi ex mactatis carniibus supererat, dabat cuidam Macellario sæculari, ut is scilicet, sequenti, v. g. hebdomada redderet alterum tantum carniū, quantum accepisset: sic fiebat, ut Monasterio carnes non deficerent, & Procurator contra formam concessionis eas nequaquam venderet. Legitimè id factum est: Quid si carnes commutasset pro aliis rebus, vino, frumento, vestibus, &c.

12. Profecto (præseindendo ab aliis legibus in contrarium, vel inconvenientiis, quæ facile hæc in re esse possent) legitimum utrumque pronuntio. Ratio est, quia longè, ut diximus, digestæ sunt, venditio, & permutatio. Cùm ergo ea prohibitio sit odiosa, atque adeo restringenda, & propriè dicta venditione merito eam interpretamur. Merito insuper, nam accepta pecuniâ carnes vendere, est ipsissimam Macellariam artem exercere, quod non est, modo dicto, commutare. Idem autem non diximus in præcedenti quæstione, si quidem ibi adfuit expressa legislatoris dispositio in contrarium, quæ hic, ne supponimus, non apparet. Neque item esset idem, si prohiberentur vendinociva Reip. v. g. Pisces foetidi, herbe venenosæ, frumentum corruptum: hæc enim neque vendere, neque permutare tunc liceret, quia ex ipso sine prohibitionis clare apparet, ac præsumi debet eam comprehendere universaliter quamcunque onerosam transactionem in alium: (vide in simili Lcſi. cap. 21. dub. 1. num. 4. & de Lug. 1. d. 26. sct. 3. num. 21.) & de hac præsumptione loquitur Molina, tom. 2. d. 396. n. 7. dum ait, quoties res aliqua vendi prohibetur, censeri etiam permutari prohibitam.

Venditio voluntaria esse debet.

13. Dictum est quind: (& quidem voluntariè) Non

neque ad particulares personas Societatis utilitas inveniatur. Nota illud (utilitas ulla) includit enim venditionem, cum permutatiōem, quodcumque emolumentum præter usum quotidianum, quem declaratio iam concesserat, ibi (ad commodum domus sui possit.)
Si semel, aut iterum aliquo occurrente anno ferendi modi permutatio fieret, posset alicui videri, esse saltem graviter contra Constitutiones, tum quia apparet posset paritas materiæ; tum quia Constitutiones annuum redditum, & veluti habitualem utilitatem prohibent, non vero contingens emolumentum. Neque id notare videntur ea verba (redditum loco, & proventus) idemque videntur significare illa verba tempestive in præfati ferendi, venderetur, pervenirent.
De Lugo, in resp. mor. lib. 4. dub. 10. num. 17. negat etiam permutatiōem. Probat primò, quia una vice eiusmodi permutatiōem. Probat primò, quia si posset aliquando ex uvis fortè copiose aliquo anno collectis fieri vinum in usum domus professæ, non licere, ne unum quidem dolium ostendit. R. P. Marius Vitelleschi Generalis, qui dolium unicum ex superfluis huiusmodi uvis à Procuratore bona fide habitum iussit totum pauperibus distribuere.
Secundò, quia, prohibita venditione, intelligitur & prohibita permutatio; ut nos etiam ex Mol. mor. num. 12. dicimus in simili.
Tertio, quia nobis permutatio manifestè videtur in declaratione Constitutionum prohiberi, part. 6. cap. 2. hæc dicitur, ibi: *Dummodo tunc nec ad personas particulares Societatis utilitas interiri ulla perveniret*. At ex unica permutatiōe iam aliqua perveniret utilitas.
Verum, hæc sua solutione non caret. Nam ad primam responderi posset: Aliud esse loqui de rigore Constitutionis, aliud de perfectione. Laudo zelum R. P. Mutij, cuius exemplum imitari velim omnes: sed, amice dicit, si hortulus noster anno aliquo fertili produceret plures bays, nonne licet possent à nobis exsiccate conservari ad usum? Nonne uvæ pari modo superflue possent, ut sit, domi reponi, & consequentibus mensibus exponi ad mensam? Concedit hoc declaratio Constitutionis ibidem, ibi: *Quamvis fructibus, aut parte ipsorum ad commodum domus sue uti possint*. Quod ergo non possit vinum ex his uvis expressum conservari? An quia est expressum, ideo fructus hortuli non est? An ex illo modo supra posset concoqui, ut certè videtur posse ad commodum domus, & non ex illo vinum fieri?
Neque dicas in declaratione ibid. sic haberi: *Quamvis fructibus, si vini, olei, vel tritici proventus dicta possessiones, vel si fructus, & olera ex hortis venderentur, quorum nihil licebit*.
Ne id dicas, inquam, nam solum prohibetur proventus vini, vel olei, ut paulo ante in Constitutione prohibiti fuerunt fructus, qui redditum loco esse possent, quæ nominat, ut dixi, & ut periti notant, non significant unicam fortè occurrentem, eamque per accidens utilitatem, sed continuatam, & quasi habitualem. Neque in his in vocabular. Iuris, v. Redius, Reditus inquit, appellatione omnes proventus continentur. Reditus dicitur, ut redeundo, quasi sint singulis annis redeuntes. Calepinus, v. Proventus, Unde proventus, ait, id est, Reditus Et v. Redeo Reditus, inquit, significat proventus, quod quotannis redit (entrata).
Ad secundam: Prohibita venditione, tunc intelligi permutatiōem, ut modò dixi, quando dictum est finis, & quando aliud non exprimitur: At in casu nostro non prohibetur, nisi id, quod proventus & redditum asfert, non aliud. Instas: At cur venditio etiam licet nobis illi sit? Respondeo, quia expressè, & absolute interdicitur venditio: & merito, quia nec caritatem, & divitias maxime sapit: At alia utilitas non prohibetur, nisi quando asfert proventus. Relege declarationem: Si vini (ait) vel olei proventus ferret, & fructus venderentur, quorum nihil licebit, Notas? De

